

HEMBYGDEN

Medlemsblad för
Upplands Väsby Hembygdsförening

Nr 4 December 2003
Årgång 32

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	2
Ordföranden har ordet	3
Hedlunds historier	5
Minns du Väsby	6
Skolbiblioteket Väsby Skola	7
Att välja böcker	8
Grannar vid en sockengräns	9
Vargavinterns vådor	11
Almqvistaren	13
Året runt i bilder	14
Backspegel	18
Lär dig mer om Väsby	20
Trötta öron	20
När Väsby fick fjärrvärme	21
Enkefru Andersson och smeden Sandberg	24
Julgåtan	26
Gå in i garderoben och hitta en bit historia!	27
Ärtigt	27
Lösning till korsord 03-2003	28
Vigsel vid Hembygdsgården	29

För innehållet i artiklarna svarar respektive författare.

Ansvarig utgivare: Inga Engdahl • Layout: Tryckpunkten (e-post: tryck.en@telia.com).

Tryck: Wäsby Tryckeri. Tryckt med miljövänlig färg och miljövänligt papper i 550 ex.

Ordföranden har ordet

Det lackar mot jul....

Nej, just idag när jag skriver detta är det brittsommar och alla löv är kvar på träden. Ett och annat singlar visserligen ned men höstens alla färger mot en klarblå himmel.. det kan vara lyckat det!

Det är en hektisk höst i hembygdsföreningen; planering för vårt 50-årsjubileum är i full gång. Vänta bara tills ni alla får se programmet som kommer på nyåret! Fullmatat skulle man kunna säga. Kul att jobba med säger jag.

Hösten har även inneburit många möten för att påbörja samarbeten med olika studieförbund och andra intresserade av vår verksamhet. Bla kommer vi att uppmärksamma kommunens utkanter!! under jubileumsåret på olika sätt. Vandringar, öppna möten och kontakt med nyinflyttade väsbybor.

Under hösten har vi fått våra nya stadgar antagna. På extra årsmöte i september blev det klart och nu har vi våra stadgar i tiden. Det skall bli spännande att börja tillämpa den del av stadgarna som berör hur vi kan rekrytera an-

svariga för olika arbetsuppgifter utan att de behöver vara styrelseledamöter. Är du intresserad av vår verksamhet och har ett eller annat specialområde som du tror vi kan ha nytta av så slå en signal.

Vi håller ett öga på verksamhetsplanen som ni alla medlemmar på årsmötet gav oss i styrelsen i uppdrag att genomföra. Jag kan väl påstå att vi inte har legat på latsidan utan jobbar på för att fullgöra vårt uppdrag. Vid genomgången på styrelsemötet i oktober var vi på "rätt sida" och behöver inte skämmas på nästa årsmöte i mars.

Trots att sommaren dröjer sig kvar – precis som det skall vara i brittsommartid – så önskar jag er alla ett gott slut på detta år och önskar er välkomna till jubileumsåret 2004 i Hembygdsföreningen.

Välkomna att fira med oss under hela året.

Kjerstin Björkman, ordförande

Upplands Väsby Hembygdsförening inbjuder:

JULMARKNAD
vid
HEMBYGDSGÅRDEN

Hantverk
Krukmakeri
Glögg

ILG 2001

Söndag 7 december kl 12 - 15

Hembygdsgården: Hagvågen2/Pukslagargatan

Hembygdsföreningen 50 år

Upplands Väsby Hembygdsförening inbjuder:

Grötfest
i
Ladugården
28 dec. kl 19.00

UNDERHÅLLNING
GRATISLOTTERI

Välkomna med anmälan till
Nora, tel 590 335 49 eller
Inga Lisa, tel 590 336 42 senast
20 december

Hembygdsgården: Hagvågen2/Pukslagargatan

Hembygdsföreningen 50 år

Det var en gång ...

Nostalgi-söndag

Lennart Hedlund visar diabilder
och berättar om Väsby förr i tiden.

Söndag 18 januari kl 13 i
ladugården

Fri entré

Hembygdsgården: Hagvågen2/Pukslagargatan

BOKLOPPIS

lördagen den 14 februari
kl 13 - 15.

Skönlitteratur, deckare, humor,
lyrik, barnböcker, historia, konst,
natur, trädgård, hobby,
mat, pocketböcker.

Alla böcker till billigaste pris, nytt och gammalt.

**Kom
och
fynda!**

Hembygdsgården: Hagvågen2/Pukslagargatan

Lennart Hedlund, född och uppvuxen i Upplands Väsby, har lovat ge Hembygden några glimtar av sina barn- och ungdomsminnen. Här kommer den nionde av

Hedlunds historier

Parkminne

När Folkparken fanns, fanns även många olika typer av besökare där, bl.a. Brö-Emma och Slipsen samt Tulo.

Slipsen och Brö-Emma talade ”i näsan” som man sa på den tiden. Slipsen ”stötte” på Brö-Emma men sprang på patrull vid ett tillfälle och Brö-Emma sa då: ”Du får inte följa med mig för du bara härmar mig”. Men Slipsen bedyrade: ”Jag härmar inte dig, jag pratar så”, vilket Brö-Emma inte accepterade utan bjöd Tulo till att följa henne hem till Slipsens stora besökelse.

Kamratskap

Jag har under större delen av mitt liv varit AIK-anhängare och blev under perioden, då jag var aktiv i idrottsklubben, god vän med Edvard Eriksson, som skötte A-laget i fotboll. Själv hade jag hand om juniorlaget. Då kom vi underfund med att Edvard var lika stor Djurgårdsfantast som jag var AIK-dito, men vi löste det då Edvard undrade om vi inte kunde fortsätta kamratskapet och tycka illa om Hammarby (Bajen) tillsammans. Och det gjorde vi.

Glassgubben

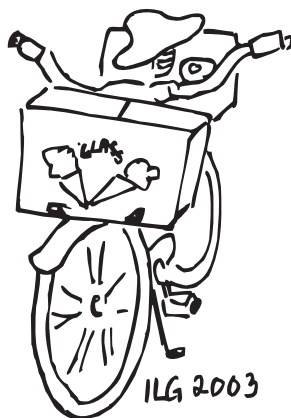
När jag var liten grabb fanns inte det glassuppbåd som finns idag. Men lördagar och söndagar kunde man gotta sig med glass, om det fanns pengar till det. I Bollstanäs fanns en, som vi kallade Glassgubben, som hade egen tillverkning, som han cyklade ner till Väsby med och sålde, alltid iklädd i kort vit butiksrock och svart basker. På paketcykeln, som han använde, lastade han glasslådan på den främre pakethållaren och strutarna på den bakre. Det fanns nämligen bara strutglass. Priserna höll sig till 10, 15 och 25 öre – mycket pengar för oss arbetarungar.

Gubbfotboll

Efter det att Optimusvallen hade kommit till, användes den ibland till bl.a. så kallad gubbfotboll. Ibland kunde det vara två lag från olika avdelningar på Optimus, som den gång jag nu ska försöka berätta om. Målvakten i det ena laget hade väl aldrig stått på en fotbollsplan tidigare och definitivt aldrig i ett mål. Han var nog i 40-årsaldern, inte så lång men ganska rundlagd och blev efter en stund trött. Det fixade man genom att plocka ut en pinnstol, som han satt på och när han inte hade så mycket att göra, tog han fram pipan, fyllde den med tobak och drog några bloss. Gissa om vi ungar hade roligt åt honom!

Markim

Det här tror jag hände någon gång på 50-talet. På söndagarna, om det var hyfsat väder, kunde det hända att en grabb från Markim kunde dyka upp. Vad han hette, var det ingen som visste, så det blev bara ”Markim”. Efter alla söndagar han hade gått från Markim till Väsby, hade han blivit bekant med många av oss, och det utnyttjade han genom att dra samma historia: ”Bonn är så jädra snål så jag får ingen lön. Kan Du ge mig en 10-öring till kaffe”? Och många 10-öringar

räckte till kaffe och en bulle. När han hade fått det i sig, gick han hem igen till Markim. Alltid var han klädd i tjocka kläder och en stor keps, oavsett väder.

Mera fotboll

Under en följd av år var en av VIK:s spelare Åke "Massa" Lind och hans största supporter var pappan "Hugge". Vid ett tillfälle blev "Massa" lite hårdhänt behandlad på plan utan att domaren blåste, men nästa gång det hände var pappan beredd. Han stod ju utanför räcket, som skiljde planen och läktaren, men gick en bit framåt motståndarmålet, där "Massa" var med i ett anfall. Plötsligt hände det, som inte skulle hända. "Massa" blev attackerad utan att domaren blåste, men trots detta blåstes spelet av. "Massas" pappa hade nämligen en egen pipa

med sig, som han använde. Stort skratt bland publiken, men vad domaren sade eller gjorde, kommer jag inte ihåg.

Optimustanterna

När jag var grabb och vi bodde nere i själva Optimus-samhället, var de flesta fruarna hemmafruar, och visste nästan allt om varandra. Det utnyttjades också flitigt, då det träffades. När man därför tänker tillbaka på den tiden, skrattar man nästan, för så mycket "skit" som de talade om varandra utan att rodna, trodde man inte fanns. Trots det kunde de fem minuter därefter skicka någon av sina ungar till den förfördelade för att låna en kopp vetemjöl, strösocker eller något annat som saknades i skafferiet. Och ingen tog illa upp, alla var lika.

Lennart Hedlund

Minns
du
VÄSBY?

Foto från 1930-talet föreställande Erik Svanström, som då var droskförare hos Uno Lundbom. Bilen står på Väsbyvägen med skräddare Östmans villa, sedermera Konditori Royal, till vänster. Till höger skimtar oljefat vid Oskar Petterssons smedja och taket bakom tillhör dåvarande Bleckemballagefabriken. Det vita huset, som syns längre upp i backen är skolan, som brändes ner 2.7.1963.

Fotografen okänd. Fotot i Marianne Östermans ägo.

Lennart Hedlund

SKOLBIBLIOTEKET I VÄSBY SKOLA

Fröken Desi Magnusson berättar den 10 december 1979:

1913 kom jag som 19 åring till mitt första arbete som lärarinna vid Hammarby skola. 1915 flyttade jag ner till Väsby skola.

Jag minns inte mycket om skolbiblioteket, en Luthers postilla kommer jag ihåg att där fanns, men jag lånade aldrig på sockenbiblioteket utan köpte böcker av de bokagenter som allt som oftast kom på besök.

I skolan fanns ett skolbibliotek inrymt i ett par skåp. Biblioteket var i samma lokal som sockenbiblioteket, flickornas syslöjd i Väsby skola. Från 1939 skötte jag om skolbiblioteket, jag kunde ingenting i början, men det var ju att lära sig. Biblioteksföreningen hade korrespondenskurser i biblioteksskötsel och i början på 40-talet läste jag en, sådan kurs på egen hand.

I varje klass fanns ett klassbibliotek som var anpassat till ungdomarnas ålder och kurserna. Dessa bibliotek sköttes av lärarna, men det var jag som gjorde i ordning dem.

Bigglesböcker hade vi många för det var ungarna tokiga i liksom de också älskade Blytons böcker. Så småningom fick man försöka leda över dem till t. ex. Nilsson-Piratens Bombi Bitt och jag och Kar de Mummas Två år i varje klass och Laura Ingalls Wilders böcker exempelvis Det lilla huset på prärien. För de yngre barnen minns jag att vi hade Svenska Småskollärares förenings "De små läseböckerna" som barnen började läsa när de gått någon termin.

Skolbiblioteket var öppet två dagar i veckan ett par timmar efter skolans slut. Det fick inte vara öppet under skoltid då de böcker som lånades var nöjesläsning.

När en av lärarinnorna flyttade 1944 eller 1945 gjordes köket i den lägenhet hon bott i,

om till skolbibliotek. 1952 blev den nya Väsby-skolan klar och där fick vi ett ordentligt biblioteksrum. Jag minns att jag hade en pulpet med lådor och ett runt bord med stolar omkring och det kändes som att komma till en högre sfär. Kataloger hade jag för att hålla reda på bokbeståndet, det var skrivböcker med vaxdukspärmar. Då hade vi öppet tre dagar efter skoltid.

Att läsa böcker var mycket uppskattat och somliga böcker blev alldeles sönderlästa och det gick mycket tid åt att laga dem.

På 40-talet fick jag 80 kronor i arvode för att sköta biblioteket. Jag slutade undervisa 1954, men fortsatte att sköta skolbiblioteket till 1960 och det blev nästan på heltid.

Du frågar också hur jag roade mig. Det var att fara in till Stockholm och när jag åkte in och handlade brukade jag försöka kombinera det med ett teaterbesök. 1928 var jag med och bildade en husmorsförening Hammarby hem och samhälle kallade vi den och den finns kvar än idag. Vi bildade den för att samla husmödrar som var intresserade av hem och samhälle och som ville konuna ut och träffa andra lika-sinnade, det var grundtanken. Under kristiden på 30-talet sydde vi kläder och delade ut till jularna. Vi ordnade också fester för allmänheten för att få in pengar. Det fanns inte så mycket nöjen därför kom det alltid mycket folk på dessa fester. Handarbeten såldes och vi spelade teater. En gång i månaden var det möten, men vi kom samman oftare och handarbetade.

Som komplettering till fröken Magnussons berättelse har jag funnit en kassabok för Hammarby sockens skolbibliotek i vilken står antecknat "Inventarium 1 jan. 1927 : överfört från sockenbiblioteket 161 band värda 300:-". Under året utbetalades från Hammarby skolkassa 400 kronor. Skolkassan står även i fortsättningen för anslaget.

Redogörelser från skolbiblioteket insända till Bibliotekskonsulenterna i Kungliga Skolöverstyrelsen åren 1932-1940 talar om att biblioteket startade 1927 och att det då (1932) fanns i flickslöjdens lokal i Väsby skola tillsammans med sockenbiblioteket, men med egna bokskåp. Man hade då öppet måndagar och onsdagar 6-7 e.m. 1933-1938 dock måndagar och torsdagar 6.30-8.00 e.m. öppet måndagar och onsdagar 6-7 e.m. 1933-1938 dock måndagar och tisdagar 6.30-8.00 e.m. men april-september endast måndagar samma tid. Under läsåret var det öppet även lördagar 1.30-2.15 e.m.

I ett par protokoll från 40-talet förda vid sammanträden med biblioteksnämnden i Hammarby framgår att frågor rörande skolbiblioteket även togs upp där. Bl.a. 1947 då fröken Magnusson fick 100:- kronor extra i

arvode för kortkatalogisering av skolbibliotekets bokbestånd.

År	Antal	Antal	Antal	Antal
	Låntagare	Hemlån	Böcker	Avskrivna böcker
1932			526	
1933	45	1547	610	
1934	47	1730	645	
1935	48	1676	702	20
1936	51	1589	723	12
1937	52	1547	769	20
1938	51	1463	762	10
1939	62	1526	807	26
1940	95	1850	845	55

Ovanstående siffror är hämtade ur redogörelserna som sändes till Bibliotekskonsulenterna i Kungliga Skolöverstyrelsen.

Laila Norström, Vingåker, f.d. Väsbybo

Att välja böcker

Laila Norström lämnade i Hembygden nr 3 intressanta uppgifter om de tidigare ABF-biblioteken i Upplands Väsby. Hennes material var också till stor nytta på 80-talet vid utarbetandet av skriften "Ur Väsby ABF-historia 1914-1969". Bland de medverkande fanns Eric Karlsson som hade tillhört den kommunala biblioteksstyrelsen (först i Hammarby), och Olle Hansen som var föreståndare för både kommun- och ABF-biblioteken från 1938 fram till att dessa gick samman när Upplands Väsby kommun bildades 1952. Jämsides med sitt arbete på Optimus fortsatte Olle Hansen i praktiken som storkommunens bibliotekschef till 1970.

Inköpen av böcker till en gemensam bibliotekslokal kunde skapa både problem och möjligheter. Olle Hansen berättade att en ledamot i ABFs biblioteksstyrelsenämnd blev förargad över inköpet av boken "Vägen till trädömd" av F A von Hayek. Författaren kritiserade skarpt alla försök att hindra marknadsprisbildning: "Då

hade jag en sådan jäkla tur att boken var inköpt på kommunens konto".

Den tveksamhet som fanns när det gällde att överlämna ABF-biblioteken till kommunen var dock mer principiell: Skulle bokurvalet bli mer neutralt och lätttsamt, mindre kvalitetsinriktat?" Skulle medvetenheten och solidariteten bland ortens arbetare bli mindre? Sådana farhågor såg Olle Hansen som övervägande teoretiskt grundade, men han tyckte att det låg något i att urvalet av böcker blev mer neutralt, en kommun måste tillgodose skilda gruppers behov.

Ett par borgerliga ledamöter vägrade att godkänna kommunbibliotekets inköp av Bengt Anderbergs bok "Kain" vid slutet av 40-talet. Då köpte Eric Karlsson (s) boken för egna pengar. Även för ABF-biblioteket blev frågan kontroversiell. Det kan dock ha varit på deras konto som också Olle Hansen anskaffade boken, men till att börja med fick han tillhandahålla den "under disken".

Från Upplands Väsby's kulturnämnd under 70-talet minns jag inga diskussioner om inköp av enskilda boktitlar. Allt sådant sköttes av yrkesutbildade anställda under ledning av bibliotekschefen. Kulturpolitiken som helhet styrde nämnden genom att fastställa mål och tilldela ekonomiska resurser. Det kan tilläggas att både Olle Hansen och hans närmaste

efterträdare som bibliotekschef som privatpersoner hade kommunala uppdrag, och för var sitt parti. Min värdering är att förmågan att agera neutralt i bland annat sådana sammanhang snarare stärks genom anställda som får personlig erfarenhet av politisk verksamhet.

Sixten Berg, Boden

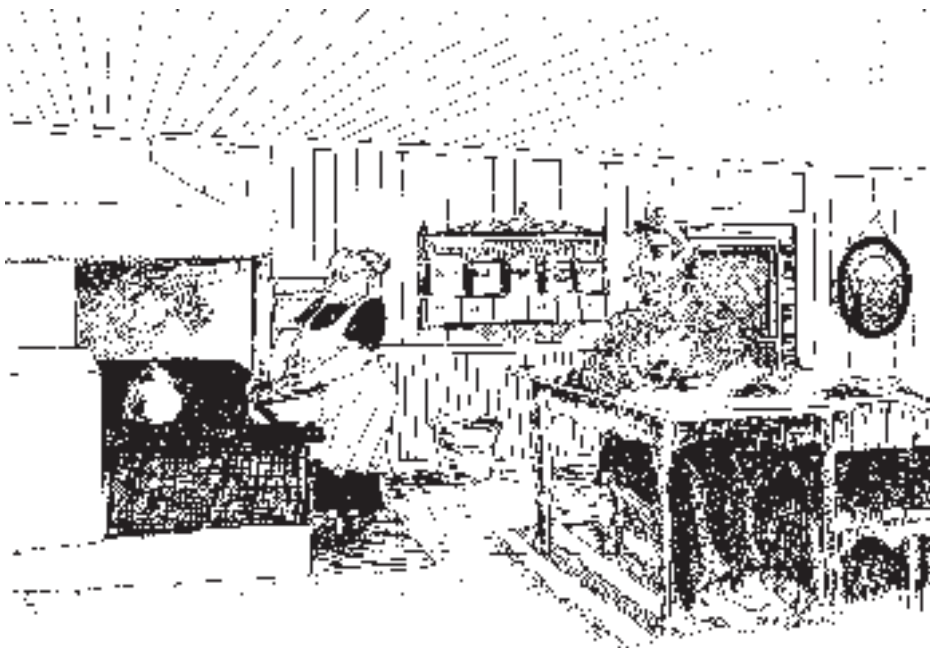
Grannar vid en sockengräns

Dyvingeborna har långt till grannar. Så har det varit långt tillbaka genom tiderna då Dyvinge i Hammarby socken varit ett skattehemman i form av en enda gård och ingen bykonstellation.

I min barndom på 1930-talet fanns Dyvingebornas närmaste grannar i Braberg, en gammal och bristfällig stuga tillhörande en av gårdarna i Nälebyn i Vallentuna socken. Stället brukade ävens kallas Löwens, då det beboddes av Elin Löw och hennes båda döttrar. Stugan bestod av ett rum och kök. Entrén var en mörk farstu

på några få kvadratmeter. Överhuvud taget var det mörkt både inomhus och utomhus vid Braberg. Stugfönstren var få och små och storskogen trängde sig in på stugan och bidrog till det mörka intrycket.

Vägen från Dyvinge till tant Elins stuga gick österut över åkrarna bakom drängstugan, genom Hästhagsgrinden och så tvärs igenom Hästhagen till gårdsgården som utgjorde gränsen mellan Dyvinge i Hammarby socken och Nälebyns mark i Vallentuna socken. Där stigen mötte

gårdsgården fanns en stätta, d v s det låg ett par stenar, en på var sida att stiga på för den som ville klättra över gårdsgården. Väl på andra sidan fortsatte man stigen fram genom ett tätt aspbestånd. När man gick där i skymningen och hörde hur det prasslade i asparnas kronor, kändes det spökligt. Då var det skönt för den lille grabben att få hålla en medföljande vuxen person i handen. - Så småningom glesnade trädvegetationen och den låga Brabergsstugan stod plötsligt där som vuxen ur marken. Oftast var tant Elin utanför stugan och ordnade med något. Det kunde vara vedhuggning, vattenbärning eller något annat praktiskt göromål. Hon tog alltid emot oss med samma glädje. "Kära barn e' de'ni som e' ute å' går i mörka skogen," var den hälsning som hon ofta bestod oss med.

Tant Elin hjälpte emellanåt till med olika göromål vid Dyvinge, när man behövde extra förstärkning på spinsidan. Den ena gången kunde det gälla stortvätt som i regel utfördes under vår och sensommar och pågick i ett par dagar. En annan gång kunde det gälla potatisplockning eller hjälp i köket i samband med slakt av kalv eller gris. Tant Elin fanns alltid till hands med en hjälpande hand när så behövdes. Ingen kunde väl egentligen förstå hur hon kunde klara av uppgiften att försörja sig och sina båda flickor. På något märkligt sätt så gjorde hon detta. Därtill var hon alltid på gott humör med inbyggd humoristisk förmåga som det är få förunnat.

Mellan Braberg och Nälebyn låg den gamla båtsmansstugan som beboddes av sadelmakare Törnblom och hans hustru Hilda. En liten smal gångväg ledde från Näle byväg upp till stugan som oftast kallades Törnbloms av de kringboende.

Sadelmakare Törnblom var en kraftfull karl och dessutom en duktig yrkesman som anlätades flitigt av bönderna i såväl Vallentuna, som Hammarby och Fresta socknar. Han gjorde även en mängd arbeten åt Löwenströmska lasarettet. Hilda Törnblom var medlem i en frikyrklig

församling och trakterade gitarr som ackompanjemang till de frikyrkliga sångerna.

Även folket i de tre gårdarna i Nälebyn tillhörde Dyvingebornas närmaste grannar. Norrgården drevs av min faster och farbror Viola och Edvin Andersson. I Norrgården hade man redan på den här tiden infört telefon, en lyx som var få förunnad omkring 1930. Dyvingefolket saknade telefon. Man brukade, när behov förelåg, gå över till Näle Norrgård för att låna telefonen som fanns där. När man någon gång hade anledning att söka personkontakt med hjälp av Norrgårdstelefonen, var detta nästan förenat med en känsla av högtid. Tänka sig; när man bara drog några varv på telefonapparats vev och lyfte på luren, så svarade telefonisten på traktens telefonstation och hjälpte till att koppla upp det telefonnummer man önskade nå. Där stod man vid telefonapparaten som hängde på väggen och man kände sig nästan villrådig av direktkontakten med yttvärlden via telefonen, detta teknikens under. När någon av de vuxna vid Dyvinge gick över till Nälebyborna för att "telefonera," så tyckte jag som liten pilt att det alltid var lika spännande att få följa med och stå bredvid och lyssna under samtalets gång.

De båda andra gårdarna i Nälebyn, Mellangården och Södergården beboddes och brukades av familjerna Boudrie och Albert Jansson. I ett tidigare skede hade Mellangården innehafts av familjen Wallén. Det berättades att gumman Wallén hade mycket dålig syn, vilket ibland kunde ställa till vissa komplikationer i vardagslivet. Vid ett tillfälle hade gumman kokat gröt åt gårdens dräng. När denne satt där vid köksbordet och spisade, så fick han plötsligt känna något vasst som stack honom i munnen. Det befanns att gumman Wallén med sin svaga syn hade gjort misstaget att hälla knappnålar i grötköket i stället för strösocker. Hon hade tagit ner en plåtburk från kökshyllan och skakat på burken för att höra om strösockret i burken rasslade som det brukade göra. Hon hörde rasslandet, öppnade burken och stjalpte i den

kvantitet ”socker” som hon trodde var lagom för smaksättningen av gröten. Men se, hon hade tagit fel burk, ty intill burken med strösocker på hyllan hade hon tidigare ställt en annan plåtburk som innehöll knappnålar. - När drängen spottande, fräsande och svärjande påtalade förväxlingen för sin matmor, så svarade hon lugnt: ”Du får si dej före!” Detta uttryck

som myntades av gumman Wallén i Näle Mellangård, blev sedan ett stående uttryck hos folket i grannskapet. ”Du får si dej före, sa gumman Wallén, bjöd drängen gröt.”

Lars E Jansson

Illustration: Sven-Erik Sved

Vargavinterns vådor

I dödboken för Eds församling står antecknat ”att den 12 januari 1843 hittades liket efter änkan Anna Lisa Sjöström från Runby backstuga ute på marken av djur eller odjur förtärt. Hon tros ha omkommit i rusigt tillstånd omkring 27 december 1842 och blev i tysthet begravnen på kyrkogårdens norra sida, då hon omkommit genom ’våldsamma omständigheter’.” Händelsen visar, hur föga trafikerade vägarna var om vintern, ty gumman hittades strax nedanför Eds prästgård, där stora landsvägen då för tiden gick fram.

Wilka de ”djur eller odjur” varit, varom dödboken talar, förmåler inte historien. Troligen dock vargar, vilka ännu på den tiden strök omkring på vägar och stigar nattetid, ibland rent av kring stugknutarna.

På 1840-talet hände det också en gång, då prostén Schröderheims söner var på hemväg

från en nyårsbal till Skånela över Fysingens is, att de blev förföljda av vargar. De unga männen löste upp sina långa virkade skärp, som de bar lindade utanpå den s.k. tulubben, och lät dem släpa efter fordonet, ett beprövat medel att hålla bestarna på avstånd.

Om ett av de sista vargskallen i trakten skriver W. Gordon Stiernstedt i den kulturhistoriska skildringen ”Lantjunkare”, från 1939. Vargskallet hölls någon gång mot slutet av 1850-talet på den s.k. Långåsen, inte så långt från Löwenströmska lasarettet. Långåsen når Fysingen vid

Ås – Husby, i övrigt är den i stort sett utplånad av Arlanda flygfält.

Ett vargskall

Min far, vilken som ung själv deltog i ett av de sista vargskallen – det skedde på den s.k.

Långåsen, på vilken gick en då rätt ödlig skogsväg i riktning mot Stockholm – har berättat hur ett sådant anordnades.

Någon dag på vintern innan vargskallet företogs, utgick genom vederbörande jägmästares försorg en budkavle, bestående av ett brev med fjäder i lacket, till tecken på att skyndsamt skulle iakttagas. Det innehöll föreskrift, att en man från varje gård inom tvenne angränsande härader å viss dag, vanligen redan påföljande morgon, skulle inställa sig vid anvisad skallplats för att utgöra drevfolk; säkerligen en rolig och av ungdomarna bland gårdsfolket mycket eftersträvansvärd kommendering. Brevet innehöll desslikes order om dess skyndsamma fortskaffande till närmaste hemman. Vissa särskilt inbjuda personer fick privilegiet att såsom skyttar deltaga i vargskallet.

Å en till skallplats lämplig skogshöjd hade jägmästaren någon tid dessförinnan låtit utlägga åtel, exempelvis kroppen av en död skinnmänn. Efterhand samlades traktens vargar omkring denna lättillgängliga och goda föda, något som till en början skedde med yttersta försiktighet. Sedan djurens naturliga misstänksamhet lagt sig, blev de dock djärvare och brukade till slut, då de ätit sig mätta, rentav stanna i närheten av luderplatsen. Nu fick jägeribetjäningen i uppdrag att varje morgon och afton räkna alla vargspår, som ledde in eller ut från området för skallet. För att spårningen skulle kunna verkställas, måste de finnas tillräckligt med nyfallen snö eller åtminstone duktigt med rinfrost.

När så betjäningen en dag räknat exempelvis tio vargspår, som ledde till platsen, men endast fyra därifrån, var man säker om att sex vargar funnos inom skogshöjden. Då var tiden inne att i största hast och under noggrant iakttagande av tystnad och stor försiktighet runtom skallplatsen eller utmed vad man kallade skallgatan, uppspanna rep, här och där behängt med s.k. jaktappar eller oljemålade vävstycken, på vilka målats groteska figurer i granna färger.

De var avsedda att skrämra vargarna från att bryta sig ut. Likaså spändes jakt nät omkring den ena smalare ändan av skallplatsen. När allt detta var verkställt, undersökte man ånyo, om djuren gått ut under ”upplapningen”. Var så ej fallet, utfärdades omedelbart det ovan omtalade skallbudet.

Då skallmanskapet under tystnad församlats på ort och ställe, utplanterades det runt skallplatsen. Skyttarna placerades i s.k. skärmar, bestående av granruskor, tätt uppställda i en halvcirkel i den smalare ändan av skallplatsen. Ytterst fanns här ”kungsskärmen”, där de till rangen förnämsta, men kanske också någon av de erkänt bästa skyttarna placerades. Med utgångspunkt från den motstående breda sidan av skallplatsen, den s.k. botten, uppställdes drevfolket i en lång, tätt slutet rad.

När allt var i ordning, avsköts tvenne signalskott, ett efter annan, från skallplatsens botten och drevet började gå framåt under högt och ideligt skrik och hojtande. Vargarna, som låg mätta och loja och ej hört något ovanligt, blev uppskrämda och störtade i vild fart och under höga språng ned mot skärmarna. Och nu vidtog skjutandet. I det av min far beskrivna vargskallet, lyckades ett av djuren, när drevfolket efter trenne halter nalkades skärm-linjen, bryta sig igenom själva drevet trots allt ropande och oaktat de hugg och slag, som riktades mot honom. Av de övriga fem hade fyra fallit; två vid kungsskärmen samt en på den högra och en på den vänstra av skärm-cirkelns armar. En enda varg släpade sig illa sargad efter marken och blev ihjälslagen av drevfolket.

Sedan jägmästaren avtackats och de förnämligare skyttarna avlägsnat sig, brukade en stor del av drevfolket slå sig ner omkring några tända eldar. Man försåg sig med ur medhavd matsäck, brännvinspluntorna cirkulerade och ett glatt folkliv begynte i backslutningen under tallarnas kronor. Självfallet hade nu en del kvinnliga ungdomar anlant från den närmaste

trakten, ty var skulle flickorna församlas, om ej där pojkarna är. Snart var en polska i full gång på en slät plats nedanför backen. Låtom oss föreställa oss att dansen gick till tonerna av en klingande nyckelharpa.

Man förstår, att ett dylikt vargskall varit en enastående händelse i bygden liv och ett eftersökt och angenämt avbrott i vad som hundra år senare skulle betecknas som "tråkigheten på landsbygden", ehuru jag för min del aldrig förmärkt någon sådan.

W. Gordon Stiernstedt, f. 1885. Friherre, affärsman, bosatt på Riseberga i Knivsta socken. Mest känd hos oss som författare till boken "Löwenströmska lasarettet 1809-1959", en skildring av lasarettets historia.

Varg och spår efter varg i form av rivna får o.d. omtalades senast på vårvintern 2003 i Norduppland. Många skulle kanske vilja låta vargskallet gå och sista ordet är nog inte sagt i den saken.

Inga Lisa Gustafsson

Almqvistaren

*Om mig en gång i världen jag en griskult köper
så vill jag hava en, som ej ifrån mig löper
förrän han slaktad är:
jag det till villkor gör på förhand. Men vad sedan
händer mig ej rör.*

CJL Almqvist, ur Sesemana

Året runt i bilder

Foto: Inga Lisa Gustafsson där inte annat anges

Snön ligger vit på taket till Zamores stuga.

Lämpligt med småhus bakom soldattorpet?
Ulf Gustafsson, Arnold Härmark, Klas
Lundkvist och Kerstin Kéry på jakt efter
remissvar.

Viktoria Baumann och Kerstin Kéry sorterar
böcker till bokloppis.

Galleri Ladugården. Monika Berglind har
dukat upp till försäljning.

Cafévärdinnorna provar hattar
inför hattutställningen. Stående:
Barbro Lindberg-Fredriksson,
Vivi Wallin, Gunilla Ahlberg,
Nora Lundberg, Birgitta
Baumann. Sittande: Kerstin
Kéry, Gunborg Lejon, Birgitta
Nevdahl.

Maj

Cafe Q:s picknick vid hembygdsgården.

Maj

Fresta Mässingsklockor konserterar på Mors Dag. Foto: Birgitta Baumann.

Juni

Väsbyfolkdansgille dansar på nationaldagen

Juni

Lennart Carlsson underhåller cafégästerna från farstuvisten. Foto: Birgitta Baumann.

Juli

Slåtterdags. Bengt Åke Lejon och Ulf Gustafsson kämpar med hässjan. Vi tackar Mats Eriksson och Carl Curman för höet!

Lennart Hedlund, 80 år. Grattis Lennart!

Krukmakare Anneli Runesson i häxmundering delar ut godispåsar till ett barnkalas den sista cafédagen.

Hugo Sabel och Alf Björkman studerar gamla handlingar i salen.

P. O. Mörkens klipper gräs

Styrelsen vid Ryssvillan i Bollstanäs

Oktober

Med bokbord på biblioteket vid manifestationen "Kulturmärkt." Fr. v. Gunborg Lejon, Kjerstin Björkman och Kersin Kéry.

November

Trivsamt stämning i hembygdsgruppen

Oktober

Gösta Karlsson, 80 år. Grattis Gösta!

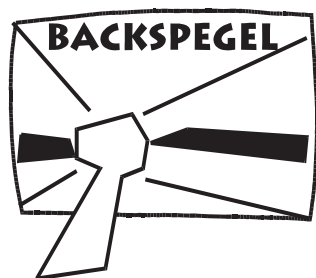
November

Peter Karthe funderar på Hembygdens layout.

December

Maj och Rune Milde i sitt julmarknadsstånd. (Foto från 2002) God Jul!

Hembygdsgårdens dag

Höhässjan var på plats med en liten såte bredvid, ett par fjädervagnar hade dragits ut ur vagnslidret, solen sken och loppmarknadsborden var fyllda med allt från knappar i burk och rostfria spottkoppar till kattkorgar och porslin i alla former.

Runstenskartorna var upphängda på visthusbods väggen. I röda mangårdsbyggnaden visades en liten extrautställning med några ”nya” föremål från Optimus. 66 besökare gick frågepromenaden, där allehanda föremål hängts upp här och var och man skulle gissa vilken användning de hade. Vinnare i denna tävling blev Kerstin Hagström, Artur Andersson och Marina Grönlund, samtliga med 12 rätt.

Kaffeservering och loppmarknad inbringade 7.039,-.

Alla välkomna nästa år igen!

Inga Lisa Gustafsson

Täckelset faller

Foto: Inga Lisa Gustafsson

Extra årsmöte

Ett extra årsmöte hölls den 7 september med anledning av att föreningsmedlemmarna vid ordinarie årsmöte i mars hade ansett sig behöva lite ytterligare tid på sig för att begrunda det förslag till nya stadgar, som lagts fram av styrelsen.

Stadgeändringen var alltså orsaken till mötet. Dagens ordförande, Leif Berglund, lämnade först ordet fritt och gick sedan igenom förslaget paragraf för paragraf. Efter vissa grammatiska ändringar antogs de nya stadgarna att gälla från den 7 september 2003.

Mötet avslutades med en stunds gemytlig samvaro vid kaffebordet.

Inga Lisa Gustafsson

Föddes den heliga Birgitta i Runby?

Något klart ja eller nej på den frågan kunde inte medeltidshistorikern Sigurd Rahmqvist ge vid sin intressanta föreläsning på hembygdsgården söndagen den 12 oktober.

I de flesta böcker om den heliga Birgitta heter det att hon föddes på Finsta gård mellan åren 1300-1303. Nyare forskning har dock visat att just vid denna tid ägdes inte Finsta av Birgittas far, Birger Petersson (Persson), utan av en Magnus Nilsson ”av Villberga”. Först 1317 blir Birger ägare till Finsta, flera år efter det att Birgitta hade flyttat till Östergötland och 1315 blivit bortgift med Ulf Gudmarsson.

Var föddes då Birgitta?

Traditionen att hon föddes och växte upp på Finsta gård kan föras tillbaka till 1400-talet, närmare bestämt till den berättelse om Birgittas släkt och börd, som abbedissan Margareta Clausdotter i Vadstena kloster satte samman på 1470-talet. Det var viktigt att ange födelseplatsen i en krönika om ett helgon och abbedissan hade inte kännedom om de dokument vi idag har tillgång till. Eftersom Birger bodde på Finsta under sina sista tio år, 1317-

1327, kan abbedissan ha förutsatt att han även bodde där vid dotterns födelse.

Under 1400-talet var frälsemännen ofta knutna till en bestämd sätesgård. I början av 1330-talet är det endast i undantagsfall som män ur aristokratin skriver sig till en särskild gård. Dessa män ägde i regel, precis som Birger Petersson, flera sätesgårdar, mellan vilka man flyttade och där man bodde en del av året, mycket på grund av att dessa storjordbruk med mycket arbetskraft krävde någorlunda regelbunden tillsyn.

Birger Petersson hade ärvt Runby av sin far och 1296 förvärfvar han Skällnora (Sköldnora) gård i Fresta. Han var nu lagman för hela Uppland och ingick i den omyndige kung Birgers råd och behövde en sätesgård i Stockholms-trakten.

Dessvärre kan man inte avgöra var Birgittas föräldrar bodde, när hon växte upp. Det bevarade källmaterialet tyder dock inte på att hon föddes och än mindre växte upp på Finsta. Betydligt sannolikare förefaller Sköldnora eller Runby.

Kerstin Kéry

Trivsel på tunet – en återblick på sommaren

Det finns mycket man kan glädja sig åt. Sommarcaféet, t.ex. Vi har haft 795 besökare, komma från Wilhelmina i norr till Mölle i söder.

Cafébild. Foto: Inga Lisa Gustafsson

Tillfälliga gäster bär förstås inte upp en verksamhet utan stommen i det hela har utgjorts av väsbyborna själva. Bruttointäkten blev 13.050:-

Traditionsenligt kom Brf Terrassens pensionsförening på öppningsdagen och lika traditionsenligt såg vi längre fram på sommaren kommunens veteranförening "Di Gamble" samlade runt kaffekopparna. Personal och boende från Hedvigsgården och Runby servicehus har besökt oss vid flera tillfällen, liksom andra boendegrupper.

Dragplåstret kaffe och bulle för 10 kr är fortfarande oslagbart och några hundra hembakta bullar har gått åt. Mangårdsbyggnadens hattutställning har beskådats av alla och föranlett många igenkännande kommentarer. Caféet har fått blodad tand och planerar en ny utställning med annat tema nästa år.

På Mors dag konserterade Fresta Mässingsklockor och vid ett senare tillfälle underhöll Lennart Carlsson med dragspelslåtar på förstukvisten.

Till trevnaden har P-O Mörkens bidragit i högsta grad. Han har klippt gräsmatten en gång i veckan och också hållit gångarna fria från ogräs. Vi hoppas att han fortsätter och att han och alla andra, värdinnor och gäster, laddar batterierna till nästa caféesäsong.

Tack för i år!

Inga Lisa Gustafsson

Lär dig mer om Väsby

En andra omgång av den i fjol så populära hembygdscirkeln har pågått under hösten. Lennart Hedlund har som tidigare varit cirkelledare och temat har förstås varit Väsby i dåtid och nutid.

Cirkeldeltagarna har tagit sig runt kommunen med hjälp av boken "Kul hus i Väsby" och Lennart har visat diabilder ur sitt rikhaltiga sortiment. "Gästpratare" har Bertil Widlund, Bengt Knutsson, Peter Hopkins och Lars Erik Jansson varit. Bertil Widlund berättade om sin barndom och uppväxt och spelade på Missionshusets gamla orgel i ladugården, Bengt Knutsson, som varit verkstadschef på Optimus, berättade om verksamhet och tillverkning där och i samband med detta besågs utställningen i röda mangårdsbyggnaden. och Peter Hopkins berättade om sitt forna hemland Australien och visade diabilder därifrån.

Lars Erik Jansson avslutade cirkeln med att berätta om hur hans bok "Geografiska namn i Upplands Väsby kommun" kom till och spelade några låtar på fiol med anknytning till Väsby tillsammans med Per Eric Ericsson på dragspel.

Cirkeln har genomförts i samarbete med ABF och anslutningen har varit god – 22 deltagare.

Inga Lisa Gustafsson

Bokloppis

Bokloppis i oktober inbringade 3.290,-

Trötta öron

Med ögonen går det att blunda
när allt verkar trist och grått
med öronen är annorlunda
man borde ha öronlock!

Ur diktsamlingen "Det fanns där bara" av
Ingegerd Hedin, Runbybo

ILG 2003

Vår HVAR 8-DAG
ILLUSTRERADT MÅGASIN
1946-1950

Hvarför
57 pr. 20 östn.
20 östn.
20 östn.

TOMTE-PUDDING
En i borden.

Lagermans Pudding-Pulver
"TOMTEN"
20 östn.
i. v. 100 g. 100 g.
i. v. 100 g. 100 g.
Vanilj,
Pudding,
Cisvare,
Östn.

4711 Eau de Cologne
100 g. 100 g. 100 g.
100 g. 100 g. 100 g.
100 g. 100 g. 100 g.
100 g. 100 g. 100 g.

När Väsby fick fjärrvärme

Från kakelugn till centralvärme

Vi bor i ett kallt land och uppvärmningen av våra bostäder är en förutsättning för vår överlevnad, när minusgraderna plågar oss. Våra förfäder hade inte tillgång till dagens värmeteknik. Det var den öppna brasan som försökte värma deras kroppar.

Det var först i mitten av 1700-talet, som vi fick en drägligare uppvärmning. 1769 uppfann Carl Johan Cronstedt och Fabian Wrede en ny kakelugn med sinnrika rökkanaler, där röken passerade på vägen till skorstenen. Ugnen gav därmed mer värme än öppna spisen. Enligt min källa gjorde den våra svenska hem till Europas bäst uppvärmda.

Under 1800-talet fick Sverige ett stort antal kakelugnsfabriker. De mest kända var Marieberg och Rörstrand. När Rörstrand var som störst, erbjöd fabriken sina kunder att välja bland 97 olika modeller av kakelugnar.

Vi som är uppväxta med kakelugnsvärmen vet att den hade sina nackdelar. Värmen var ojämn och när vi vaknade på morgonen var kakelugnen kall. Värmeteknikerna funderade och centralvärmen tog över i 1900-talets början. Omkring 1910 lade vår sista kakelugnsfabrik ned sin tillverkning.

Väsby Värmeverk. Foto: Allan Andersson

Vid centralvärme får byggnaden sin värme genom ett slutet ledningssystem med uppvärmt vatten. Vattnet cirkulerar runt i en massa värmeelement. I huset fanns en panna, som i teknikens början eldades med ved och koks. Det skulle dröja några årtionden innan oljan tog över.

Det var först in på 1950-talet, när nästa epok i husuppvärmning lanserades med fjärrvärme. Med fjärrvärme kunde man värma flera byggnader eller hela stadsdelar via en enda gemensam värmeanläggning.

Hammarby bygger kvarterscentral

Hammarby kommun hade 1948 c:a 2.700 invånare och räknade med en växande befolkning. I en prognos räknade man med en utökning till 6.000 inom en tioårsperiod.

I en utredning från 1948 föreslogs byggnation av en panncentral och ett tvätteri. Panncentralen skulle leverera värme till fastigheterna vid Centralvägen och planerad nybyggnation. Kommunen köpte en lämplig tomt för ändamålet av AB Optimus. Byggnaden som idag är riven, skulle omfatta olika huskroppar. Kommunens utredare föreslog att anmäla ärendet till fullmäktige. Beslutet blev att påbörja byggandet av en byggnadsdel för värmecentral och tvätteri.

Efter kommunsammanslagningen gjordes en tillbyggnad för brandstation och polisstation. Allt låg en gång vid dagens Kvarnvägen.

1952 bildades storkommunen Upplands Väsby genom sammanslagning av Hammarby, Ed och Fresta kommuner. Inom Hammarby fanns redan Stiftelsen Upplands Väsby Hysesbostäder, som tog hand om byggandet inom storkommunen och senare fick namnet Väsbyhem.

Transiteringsledning för fjärrvärme (Sigmaområdet). Foto: Allan Andersson

Fjärrvärmerna i Sverige

Det var i våra större städer, som tekniken att bygga fjärrvärmeanläggningar utvecklades. Västerås var en sådan stad, som insåg fördelarna med att reducera antalet skorstenar till några enstaka. Det var dyrbara investeringar i panncentral och lokala fjärrvärmenät, som fick många att avvakta utvecklingen.

Det var först efter 1950-talet, som utbyggnaden av fjärrvärmerna tog fart. 1955 gjorde värmeverksföreningen en undersökning: Hur många av landets kommuner har byggt ut sin fjärrvärme? Av 213 tillfrågade hade bara 135 kommuner satsat på fjärrvärme, däribland vår kommun. Idag har ytterligare ett 50-tal tillkommit.

Ett problem med de första stora pannorna var oljeberoendet, som 1980 var ungefär 92%. Oljekrisen på 70-talet fick många att tänka om och satsa på annat bränsle som kol, sopor och senare, flis.

Under åren som gått har många kommuner investerat i värmepumpar för att bättra på ekonomin för sitt värmeverk. Några har investerat i kraftvärmeverk, som gett verket både värme och el. Så var fallet med vår kommun och Sigtuna.

50 års erfarenhet av fjärrvärme pekar på att i dagsläget finns det inget bättre alternativ till värmeproduktion. I stora anläggningar har man råd att investera i dyrbara reningsanläggningar. Miljömässigt är fjärrvärmerna en klok investering.

Väsby bygger fjärrvärmeverk

1976 beslöt kommunfullmäktige att kommunen skall bygga ett centralt fjärrvärmeverk. Byggnader och verk placeras intill elverkets tomt. Värmeverket får fyra pannor, tre stora och en mindre. Pannorna skall eldas med olja, men skall i framtiden kunna eldas med krisbränsle eller träflis. Fjärrvärmeverket beräknas vara färdigt hösten 1978 och kostnaden för verket beräknas bli omkring 20 miljoner.

Ur miljösynpunkt blir den här utbyggnaden en klar förbättring. Inom kommunen får vi en skorsten, när verket tar över värmeförsörjningen från befintliga kvarterscentraler och industriskorstenar.

Kommunstyrelsen beslöt senare att slå ihop elverk och värmeverk och bilda ett energiverk.

Energiverket tar över värmeverket

Artikelförfattaren som varit chef för elverket sedan 1959, fick nu förtroendet att vara chef

över båda verken. Det blev nio intressanta verksamhetsår före min pension.

Under de åren avvecklades Väsbyhems och HSB:s kvarterscentraler. Värmeverket hade dessutom ett par provisoriska värmecentraler som revs. Allt anslöts till fjärrvärmeverket.

Järnvägsspåren och Väsbyån utgör ett naturligt hinder vid ledningsdragningar mellan elverk, värmeverk och de västra stadsdelarna Runby, Prästgårdsmarken m.m. När Mälardvägen och bron över spåren och ån byggdes, utnyttjades bron för ledningsdragningen. Väsbyhems fastigheter på Runbysidan kunde få sin fjärrvärme liksom arbetsområdena Skanska m.fl.

Ett stort problem för det nya värmeverket var oljeberoendet. I en artikel i lokaltidningen 1979 läser jag att verkets oljeeldade pannor slukade 50.000 liter olja en extremt kall vinterdag.

Träflismarknaden var i sin begynnelse, men det fanns andra möjligheter att minska på oljeberoendet och inte bli beroende av en priskänslig marknad. Vattenfall, som var elverkets elleverantör, hade ibland överskott på el i Forsmark. Vi erbjöds att utnyttja kraften till reducerat pris och den fick levereras till avkopplingsbara elpannor. Verket köpte in en större elpanna, som var igång när Vattenfall tillät. Därmed minskades oljeberoendet.

Den verkliga sparåtgärden gjordes 1983. Värmeverket kompletterades med en värmepumpsanläggning, en investering på omkring 67 miljoner. Efter en grundlig utredning beslöt fullmäktige att bygga ett värmepumpverk på energiverkets tomt med två värmepumpar på 11 megawatt vardera.

Värmepumpen skulle nyttja Mälardvatten. Vattnet skulle ledas i en sprängd bergtunnel från djupet av Sättra och Harviken till värmeverket. Bygget utfördes av Skanska. Tunneln fick en dimension på c:a 4x4 m. Kommunen fick ett mindre statsbidrag, när

anläggningen var klar 1984. Invigningen blev ett "öppet hus" och dåvarande energiministern Birgitta Dahl höll invigningstalet och gratulerade kommunen till denna miljöinsats.

Enligt de beräkningar, som gjordes 1985, sparade värmeverket 14.000 kubikmeter olja årligen eller omkring 80% av verkets totala oljeförbrukning.

Värmeverket förändras. Ägarbyte

När jag lämnade energiverket 1987 hade flertalet av Väsbyhems 7.000 lägenheter anslutits till fjärrvärmenätet samt flertalet bostadsrätter. Kvar återstod bl.a. Carlslundsområdet och en del industriområden, bl.a. Marabou.

Småhusen är fortfarande eluppvärmda och ett flertal utredningar har gjorts om lönsamheten att ansluta husen till fjärrvärmenätet. Utredningarna har hitintills pekat på att det inte är lönsamt för befintliga småhus.

Energiverket, som under min tid legat under kommunstyrelsen, omorganiserades i början av 90-talet. Verket tog också över skötseln av kommunens vattenverk. Verket fick en egen styrelse och blev Tekniska verket.

En gammal idé att bygga ett kraftvärmeverk kunde förverkligas. Brista Kraft bildades med Sigtuna Energi AB som delägare i kraftvärmeverket vid Brista. Tyvärr blev inte samarbetet långvarigt. Birka Energi AB, samägt av Stockholm och Fortum Power, förvärvade värmeverksamheten i Sigtuna och Upplands Väsby i maj 2000.

Fortum är ett ledande energibolag i Norden och Östersjöregionen. Företagets verksamhet omfattar produktion och försäljning av el och värme, *men också något helt nytt, eller fjärrkyla*. Fortum är ett jätteföretag inom branschen och hade 2002 omkring 14.000 anställda och en omsättning på 11,1 miljarder

Euro. Den finska statens andel i Fortums aktiekapital var 2002 60,77%.

Rationell drift och anläggning av fjärrvärmeanläggningar fordrar kapital och det är svårt för mindre kommuner att hänga med. Stora företag har resurser att investera i utvecklings-

och framtidsprojekt. Fortum bygger just nu en 13 km lång transiteringsledning för fjärrvärme mellan Upplands Väsby och Akallaverket, som matar västra och norra Stockholmsregionen.

Allan Andersson

**Har du ny adress?
Tänker du flytta under året?
Kom ihåg att meddela adressändringen till
hembygdsföreningen!**

Enkefru Andersson och smeden Sandberg

Hon blev ”enkefru” Andersson någongång mellan 1891 och 1894.

Hon bodde i Hönsskogen. Vill du veta var torpet Hönsskogen låg?

Ja, då får du cykla in Bonnlundavägen från Vallentunavägen.

Uppe på kullen ligger huset som tidigare hette Hönsskogen.

Fru Andersson skötte torpet och affärerna lika bra som sin salig man, Herr Andersson. Hon sålde kött, både soppkött och stekar, aldrig mindre än 4 kg stek..

Men hon behövde ibland anlita smeden Sandberg i olika ärenden. Den mannen var kunnig i det mesta; skodde hästar, lagade mjölkhinkar och satte in innanfönster som ingen annan.

1894 var det år då Enkefru Andersson i Hönsskogen i januari månad fick se att det fattades en skruv till dotterns skridskor. Det kunde man snabbt råda bot på när Smed-Sandberg en dag kom förbi. Som alltid hade han med sig lite smått och gott och en skruv som

passade, det hade han. 25 öre ville han ha för den.

Enkefruns häst behövde skos och det avtalade man om att det skulle göras och i slutet av januari fick hästkraken nya skor för 2.25.

Sandberg kom tillbaka i maj och bytte till sommarskor på hästen och för det ville han ha 2 riksdaler.

Hela sommaren var ett elände med allt som gick sönder och som smeden måste laga. Var det inte kärran så var det nya selpinnar, för att inte tala om skaklar och hjulringar.

När julen nalkades det året och finkärran skulle fram, ja, då var det fel på den också. Bud till smeden och han kom den 14 december och lagade kärran så att det åtminstone kunde bli en ståndsmissig färd till kyrkan på juldagens morgon!

Så var det då dags att betala smeden för arbetet han utfört under året. Då hade Enkefru Andersson en skuld från 1893 som skulle läggas på de 30 kronor och 60 öre som årets smedräkning skulle gå på. Sen ville

Andersonskan förskottera 8 och 50 för 1895 för det förstod man ju att snart skulle man behöva kalla på smeden igen. Allt som allt Saldo 57 kronor och 28 öre var hon skyldig.

Men se, under hela året hade Enkefru Andersson försett smeden och hans familj med stekar och soppkött och när hon kom med sin moträkning kontrollerad av smeden som skrivit upp allt i sin "Kötträkning" så blev det inget kvar av skulden; smeden Sandberg blev istället skyldig Andersonskan 51 öre.

Det var ju så att två gånger i månaden unnade sig smedfamiljen kött på bordet och stekar och soppkött var det man helst ville ha. Till sista april 1894 köpte smeden bara hackkött men då hade man unnat sig kalvkött till påskmiddag förstås.

37 kg stekkött och 35 kg soppkött hade smedens familj stoppat i sig under 1894, det var en stor familj som säkert också rymde smedhalvor och smedsdrängar.

Vad har jag nu fått allt det här ifrån?

Jo, till Hembygdsföreningen har vi fått räkenskapsböcker från smedens Sandberg i Strömsborg verksamhet under åren 1890 – 1915.

Ett otroligt rikt och fantastiskt tidsdokument från vår hembygd.

I stort sett alla gårdar, skolor och kyrkor finns med i smedens räkenskaper, som noga nedskrev vad han gjort till var och en.

När jag först fick se dessa böcker, sirligt och noggrant skrivna och nedräknade med bläck stannade tiden för mig. Fotografier i all åra, men att få ta del av vardagslivet genom dessa böcker.. ja känslan av att ha trängt in i dåtidens vardagsslit och liv är helt obeskrivlig.

Mycket nöje med Enkefru Andersson i torpet Hönsskogen.

Kjerstin Björkman

Hembygdens redaktion
önskar alla läsare en
God Jul och
Ett Gott Nytt År

Vill du ge bort ett medlemskap
i hembygdsföreningen?

Kontakta Inga Lisa Gustafsson
tel. 590 336 42

VÅR 8-DAG
HÄSTERADE MAGASIN
1000
1900

Julgåtan

Den okände poeten

Vilka är författarna till följande verser? Om Du vet vem som skrev vad, skicka in svaret till ”Julgåtan”, Hembygden, Box 21, 194 40 Upplands Väsby, senast den 10 januari 2004

- A Vem är, som ej vår broder minns?
Fastän hans skugga mer ej finns,
om än hans valthorn tystnat har,
står skogens genljud ännu kvar.
- B Dagens fyra timmar kort,
tre tums is på fönsterrutan,
gamla liv, som hosta torrt,
snuvan ingen utan....
- C I skogen vid milan sitter far,
mor sitter hemma och spinner.
Vänta, jag blir väl också karl,
får en fästmö efter mitt sinne.
Det är så mörkt långt, långt
bort i skogen.
- D I med- och motgång lika
sin lyckas överman,
han kunde icke vika
blott falla kunde han.
- E Här åker sankt Elia upp till
himmelens land
i en kärra så blänkande ny.
Han bär gravölshatt och skinn-
päls, han har piska i sin hand
och mot knäna står hans gröna
paraply.
- F De kommo från ängen,
och Brunte var hästen,
och Jonte var drängen,
som tjänte hos prästen,
och gammal var Jonte
och gammal var Brunte
och stocklat för resten.
- G Ha, tidens sed: att riva hus!
Men bygga upp? – Det är
förskräckligt!
Här rivs för att få luft och ljus;
är kanske inte det tillräckligt?
- H Jag vill hem till dalen vid Pajso
till det gräsiga kärret vid So,
där skogarna murgrönsmörka
stå i ring kring mossig mo.
- I Nu går jag här alltså och
svälter
jag går här och tittar ner....
Jag går här i gränden och
svälter
och tänker på nattkvarter.
- J Jag hade min första psalmbok
fått en prydlig med
silverspänne,
och sprang en söndag – jag
minns den gott
så glad till kyrkan med henne.

Gå in i garderoben och hitta en bit historia!

Något som inte jag tänkt på tidigare är den fantastiska kulturhistoria som finns i min garderob! Nej, jag tänkte inte på de kläder jag någon gång köpt och som bara hänger där utan på GALGARNA! Gamla vackra, funktionella, hållbara galgar av trä. VÄLJORDA och fernissade med affärens namn prydligt inbränt på mittstolpen: Carl Axel, Kungsgatan 52 tel. 36 05 72 . Lindgrens, Upplands Väsby, Moderna Herrkläder på Mälartorget 15 och Carlboms Herr & Damkläder på S:t Eriksgatan 66. Idag

när de flesta galgar är av plast och helt anonyma är det lite nostalgi att hitta en galge från Carl Axel med hunden som bär en galge i munnen där det står "Carl Axel dags". Så gå in i din garderob och kolla efter svunna tiders ekiperingsaffärer med reklamen på galgen. Ett litet antal av denna kulturhistoria hittar du i Hembygdsgårdens uthyrningslokal Ladugården när du hänger av dig ytterkläderna nästa gång du gästar oss.

Kjerstin Björkman

*Vill du bli medlem i hembygdsföreningen?
Sätt in 110:- på postgiro 29 81 91-8
och ange namn och adress.*

Foto: Lennart Hedlund

Ärtigt
*Om "Ärtan", (Harry Sandberg),
går det många historier, bl.a. denna:*

En dag mötte Nisse sin vän Ärtan på stan. Nisse blev förvånad, eftersom Ärtan för tillfället innehade ett arbete.

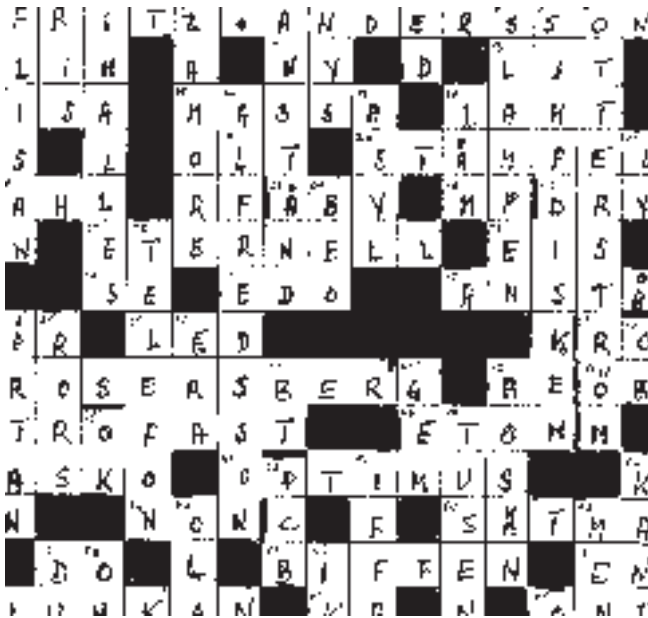
"Vaffanurå?" sa Nisse. "Jobbaru inte på den där skjortfabriken?"

"Jovisstöruru", svarade Ärtan.

"Men varför eru inte där idag då?" undrade Nisse.

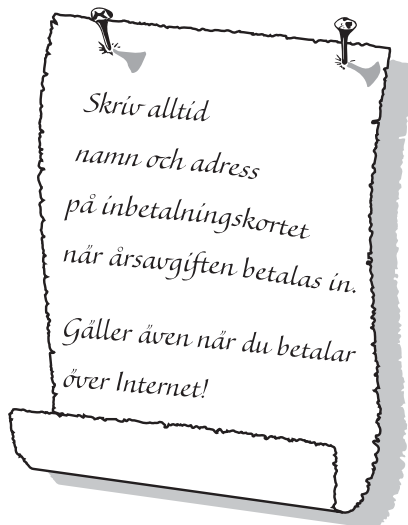
"Näruvet", förklarade Ärtan, "den här veckan gör vi nattskjortor....."

Ärtan hade givetvis sagt upp sig när han ansåg sig solvent för tillfället.

Lösning till korsord 03-2003

Vinnare: Eva Eriksson, Karl-Uno Lundgren, Inga Engdahl

Vigsel vid Hembygdsgården

Vigsel har ägt rum vid hembygdsgården den 30 augusti mellan Nils Olof Ingemar Thorsén och Ann-Christin Linnea Grönberg.

Vigselförrättare var Birgit Mohlin. Foto: Inga Lisa Gustafsson

Långt till hembygdsgården?

Ta buss 532, 535 eller 562 till Hagvägen!

Hyr lokal med atmosfär!

Upplands Väsby Hembygdsförening erbjuder Nedre Runby gårds LADUGÅRD för fest, konferens, dop, minnesstund, årsmöte, kurser mm.

LADUGÅRDEN är en modernt utrustad och handikappvänlig lokal med plats för upp till 50 personer. Hørslinga finns.
Tillgång till kök med utrustning för enklare förtäring.

LADUGÅRDEN kan hyras privat eller av organisation för enstaka tillfällen eller terminsvis för återkommande verksamhet. Dock ej för dans eller ungdomsfester.

LADUGÅRDEN ligger på bekvämt gångavstånd från pendeltåg vid Upplands Väsby Hembygdsförening, Hagvägen 2/Pukslagargatan, (Runby) Upplands Väsby. Det finns en stor gratis parkeringsplats i anslutning till lokalen och busshållplatsen finns 150 m från entrédörren.

LADUGÅRDEN kostar 550:- i hyra för enstaka sammankomster. Vid kortare sammankomst är timhyran 50:- per timme.
För terminshyra, var god ta kontakt med uthyrningsvärdinnan.

LADUGÅRDEN uthyres genom Nora Lundberg, tel. 08/ 590 335 49.

VÄLKOMNA.

Upplands Väsby Hembygdsförening.

Upplands Väsby Hembygdsförening
Box 40, 194 21 Upplands Väsby
Hembygdsgården: Hagvägen 2 / Pukslagargatan
Telefon 08-590 826 40
Postgirokonto 29 81 91-8

STYRELSE 2003-2004

	Telefon
Kjerstin Björkman, ordförande	590 320 82
Ulf Gustafsson, vice ordförande, boställsvård	590 928 58
Gunilla Ahlberg, sekreterare	590 834 40
Inger Nyström, kassör	590 820 93
Inga Lisa Gustafsson, registrator	590 336 42
Klas Lundkvist, ledamot	590 936 81
Barbro Kvist, ledamot	590 917 21
Lena Melin, kommunvald representant	590 849 28

ERSÄTTARE

Monica Berglind, Alf Björkman,
Arnold Härmark, Kerstin Kéry,
Harald Torkelsson, Vivi Wallin

MEDLEMSBLADET HEMBYGDEN

Inga Engdahl, ansvarig utgivare	590 300 20
Inga Lisa Gustafsson	590 336 42
Carin Törner	590 870 69

REVISORER ORDINARIE

Lars Eklund
Göran Sandberg

ERSÄTTARE

Barbro Fredriksson
Anette Ehrnholm

UTHYRNINGAVLADUGÅRDEN

Nora Lundberg	590 335 49
Gunborg Lejon	590 818 58
Siv Rydén	590 336 46

Valberedning

Kerstin Hammarin, Roman von der Heide, Anna-Liisa Bergman